

Italo Calvino

Si una nit d'hivern un viatger

Traducció de Montserrat Puig

ITALO CALVINO

Si una nit d'hivern un viatger

Traducció de Montserrat Puig

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *Se una notte d'inverno un viaggiatore*

© Hereus d'Italo Calvino, 2002

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor; la llei preveu sancions per als infractors.

Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra, podeu sol·licitar permís al Centro Español de Derechos Reprográficos, a través del portal www.conlicencia.com

o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.
Tots els drets reservats.

La primera edició catalana d'aquesta obra va ser publicada dins la col·lecció «Les millor obres de la literatura universal / Segle XX» d'Edicions 62 l'any 1987

Primera edició en aquesta col·lecció: novembre del 2022

© de la traducció: Montserrat Puig, 1987, revisada el 2022

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Realització Planeta

DIPÒSIT LEGAL: B. 19.040-2022

ISBN: 978-84-297-8068-0

Estàs a punt de començar la lectura del nou llibre d'Italo Calvino, la novel·la *Si una nit d'hivern un viatger*. Relaxa't. Recull-te. Allunya de tu tot altre pensament. Deixa que el món que t'envolta s'esvaeixi en l'indistint. La porta, val més que la tanquis; sempre hi ha algú o altre que té la televisió engegada. Ja els ho pots dir de seguida: «No, no vull veure la televisió!». Parla més alt; si no, no et senten: «Ara llegeixo! No vull ser destorbat!». Potser no t'han sentit, amb tant d'aldarull; digue-ho més fort encara, crida: «He començat a llegir l'última novel·la d'Italo Calvino!». O, si no vols, no ho diguis; esperem que et deixin tranquil.

Tria la posició més còmoda: assegut, estirat, cargolat, ajagut. Ajagut d'esquena, de costat, de panxa a terra. A la butaca, al sofà, al balancí, a la gandula, al puf. A l'hamaca, si en tens una. Al llit, tant se val si és a sobre com a dins. Pots fins i tot posar-te de cap per avall, en posició de ioga. Amb el llibre capgirat, s'entén.

Certament, la posició ideal per llegir no s'acaba de trobar. Temps enrere es llegia dempeus, davant d'un faristol. S'estava acostumat a estar parat dempeus. Un reposava així quan estava cansat d'anar a cavall. A cavall, ningú no

ha pensat mai de llegir-hi; i, tanmateix, ara la idea de llegir assegut a la sella, el llibre recolzat a la crinera del cavall, o bé penjat a les orelles del cavall amb arreus especials, et sembla atractiva. Amb els peus als estreps es deu estar molt còmode per llegir; tenir els peus aixecats és la primera condició per gaudir de la lectura.

Bé, què esperes? Estira les cames, descansa els peus sobre un coixí, sobre dos coixins, sobre els braços del sofà, sobre les orelles de la butaca, sobre la tauleta de te, sobre l'escriptori, sobre el piano, sobre la bola del món. Treu-te les sabates, primer, si vols tenir els peus aixecats; si no, calça-te-les de nou. Ara no et quedis encantat amb les sabates en una mà i el llibre en l'altra.

Gradua la llum a fi que no et cansi la vista. Fes-ho ara, perquè tan bon punt t'hauràs submergit en la lectura ja no podràs apartar-te'n. Procura que la pàgina no et quedi a l'ombra, una acumulació de lletres negres sobre fons gris, uniformes com una niuada de rates; però ves amb compte que no la toqui una llum massa forta que, reflectint-se en la blancor cruel del paper, rosegui les ombres dels caràcters com en un migdia del sud. Convé que prevegis ara tot el que pugui evitar-te d'interrompre la lectura. Les cigarretes i el cendrer a l'abast de la mà, si fumes, és clar. Què falta encara? Has de fer pipí? Bé, tu t'ho saps.

No és pas que t'esperis res de particular d'aquest llibre en particular. Ets una persona que per principi ja no s'espera res de res. N'hi ha tants, més joves que tu o menys joves, que viuen a l'espera d'experiències extraordinàries; dels llibres, de la gent, dels viatges, dels esdeveniments, del que el demà ens reserva. Tu no. Tu saps que el millor que un pot esperar és evitar el pitjor. Aquesta és la conclusió a què has arribat, tant en la vida personal com en les

qüestions generals i fins i tot mundials. I amb els llibres? Bé, justament perquè l'has exclòs en tot altre camp, creus que és just concedir-te encara aquest plaer juvenil de l'expectativa en un sector ben circumscrit com el dels llibres, on pot anar-te bé o anar-te malament, però on el risc de la decepció no és greu.

El cas és que has vist en un diari que ha sortit *Si una nit d'hivern un viatger*, el nou llibre d'Italo Calvino, que no en publicava cap des de feia uns quants anys. Has passat per una llibreria i has comprat el volum. Ben fet.

Ja a l'aparador de la llibreria has reconegut la coberta amb el títol que buscaves. Seguint aquest rastre visual t'has introduït en l'establiment a través de l'atapeïda barrera dels Llibres Que No Has Llegit, que et miraven emmurriats des de les posts i els prestatges provant d'intimidat-te. Però tu saps que no t'has de deixar esporuguir, que entre aquests s'estenen per hectàrees i hectàrees els Llibres Que Et Pots Estar De Llegir, els Llibres Fets Per A Altres Usos Que La Lectura, els Llibres Ja Llegits Sense Ni Tan Sols Necessitat d'Obrir-Los En Tant Que Pertanyents A La Categoria D'Allò Ja Llegit Abans I Tot D'Haver Estat Escrit. I així superes el primer cinyell dels baluards i et cau a sobre la infanteria dels Llibres Que Si Tinguessis Més Vides Per Viure Certament També Et Llegiries De Bon Grat Però Malauradament Els Dies Que Tens Per Viure Són Els Que Són. Amb gran rapidesa els sobrepasses i vas a raure enmig de les falanges dels Llibres Que Tens Intenció De Llegir Però Abans Dels Qualls N'Hauries De Llegir D'Altres, dels Llibres Massa Cars Que Pots Esperar A Comprar Quan Els Revenguin A Meitat De Preu, dels Llibres Ídem Com Abans Quan Els Publiquin En Edicions De Butxaca, dels Llibres Que Podries Demanar A

Algú Si Tè'ls Deixa, dels Llibres Que Tothom Ha Llegit
I Gairebé És Com Si També Els Haguessis Llegit Tu. Es-
quivant aquests assalts, arribes sota les torres de la forta-
lesa, on fan resistència

els Llibres Que Des De Fa Temps Tens Programat De
Llegir,

els Llibres Que Des De Feia Anys Buscaves Sense
Trobar-los,

els Llibres Que Toquen Algun Tema Pel Qual T'Inte-
resses En Aquests Moments,

els Llibres Que Vols Tenir Per Poder-Ne Disposar En
Qualsevol Ocasió,

els Llibres Que Podries Apartar Per Llegir-los Potser
Aquest Estiu,

els Llibres Que Et Falten Per Tancar El Rengle De Lli-
bres Del Teu Prestatge,

els Llibres Que T'Inspiren Una Curiositat Sobtada,
Frenètica I No Clarament Justificable.

Vet aquí que t'ha estat possible de reduir el nombre il-
limitat de forces en el camp de batalla a un conjunt certa-
ment molt gran però al capdavall calculable en un nombre
finit, per bé que aquest relatiu alleujament es vegi insidiat
per les emboscades dels Llibres Llegits Fa Tant De Temps
Que Seria Hora Que Els Rellegissis i dels Llibres Que
Sempre Has Fet Veure D'Haver Llegit Quan Seria Hora
Que Et Decidissis A Llegir-los De Debò.

Fuges amb ràpides ziga-zagues i penetres d'un salt en
la ciutadella de les Novetats L'Autor O Tema De Les
Quals T'Atrauen. També a l'interior d'aquesta fortificació
pots obrir bretxes entre les files dels defensors dividint-les
en Novetats D'Autors O Temes No Nous (per a tu o en
absolut) i Novetats D'Autors O Temes Completament

Desconeguts (almenys per a tu) i definir l'atracció que exerceixen sobre tu en base als teus desigs i necessitats de nou i de no nou (del nou que busques en el no nou i del no nou que busques en el nou).

Tot això per dir que, recorreguts ràpidament amb la mirada els títols dels volums exposats a la llibreria, has dirigit els teus passos cap a una pila de *Si una nit d'hivern un viatger* frescos d'impremta, n'has agafat un exemplar i l'has dut a la caixa per establir-hi el teu dret de propietat.

Has llançat encara un cop d'ull desesmat als llibres del voltant (o més ben dit: eren els llibres que et miraven amb l'expressió sense esma dels gossos que des de les gàbies de la gossera municipal veuen com un seu excompany s'allunya lligat a la corretja de l'amo que ha vingut per rescatar-lo), i has marxat.

És un plaer especial el que et procura el llibre tot just publicat, no és només un llibre el que t'emportes, sinó la seva novetat, que també podria ser només la de l'objecte acabat de sortir de la fàbrica, la bellesa de la joventut de la qual els llibres també s'adornen, que dura fins que les cobertes comencen a esgrogueir-se, una capa de pols a dipositar-se sobre el tall, el llom a pelar-se pels angles en la ràpida tardor de les biblioteques. Però no, tu sempre esperes topiar amb la veritable novetat, que pel fet d'haver estat novetat una vegada continuarà sent-ho sempre. Havent llegit el llibre acabat de publicar, t'apropiaràs d'aquesta novetat des del primer moment, sense haver de córrer-li al darrere, de perseguir-la. Serà aquest el cop definitiu? No se sap mai. Vejam com comença.

Potser ja ha estat a la llibreria que has començat a fullejar el llibre. O no has pogut perquè estava embolicat en el seu capoll de cel·lofana? Ara et trobes a l'autobús, dret,

enmig de la gent, penjat d'un braç a una maneta, i comences a desfer el paquet amb la mà lliure, amb gestos una mica de mona, d'una mona que vol pelar un plàtan i al mateix temps mantenir-se agafada a la branca. Mira que dones cops de colze als veïns; demana perdó, si més no.

O potser el llibreter no t'ha embolicat el volum; te l'ha donat dins d'una bossa. Això simplifica les coses. Ets al volant del teu cotxe, parat en un semàfor, treus el llibre de la bossa, estripes l'embolcall transparent, et poses a llegir les primeres línies. Et cau a sobre una tempesta de botzínades; és verd; obstrueixes el trànsit.

Ets a la teva taula de despatx, tens el llibre com si fos casual entre els papers d'oficina, en un determinat moment desplaçes un dossier i et trobes el llibre sota els ulls, l'obres amb aire distret, descansas els colzes damunt de la taula, acotes les temples a les mans plegades en puny, sembla que estiguis concentrat en l'examen d'un expedient i, en canvi, explores les primeres pàgines de la novel·la. A poc a poc repenges l'esquena al respatller, aixeques el llibre a l'altura del nas, inclines la cadira en equilibri sobre les potes posteriors, obres un calaix lateral de l'escriptori per posar-hi els peus (la posició dels peus durant la lectura és de la màxima importància), allargues les cames paral·lelament a la taula, sobre els expedients no revisats.

Però no et sembla una falta de respecte? De respecte, s'entén, no envers la teva feina (ningú no pretén jutjar el teu rendiment professional; suposem que les teves ocupacions s'insereixen regularment en el sistema de les activitats improductives que ocupa tanta part de l'economia nacional i mundial), sinó envers el llibre. Pitjor encara si, per contra, pertany —per força o per amor— al nombre d'aquells per a qui treballar vol dir treballar de veritat,

acomplir —intencionadament o sense fer-ho a posta— alguna cosa necessària o almenys no pas inútil per als altres a més de per a un mateix: aleshores el llibre que t'has emportat a la feina com una mena d'amulet o talismà t'exposa a temptacions intermitents, pocs segons cada vegada sostrets a l'objecte principal de la teva atenció, ja sigui una perforadora de targetes electròniques, els fogons d'una cuina, les palanques del comandament d'un bulldòzer, un pacient estès amb els budells al descobert damunt de la taula operatòria.

En definitiva, és preferible que et controlis la impaciència i que esperis a obrir el llibre quan siguis a casa. Ara sí. Ets a la teva habitació, sense destorbs, obres el llibre per la primera pàgina, no, per l'última, abans que tot vols veure si és gaire llarg. No és massa llarg, per sort. Les novel·les llargues escrites avui són potser un contrasentit: la dimensió del temps s'ha esmicolat, no podem viure o pensar més que fragments de temps que s'allunyen seguint una trajectòria i de seguida desapareixen. La continuïtat del temps podem retrobar-la únicament en les novel·les d'aquella època en què el temps no apareixia més com a immòbil però tampoc com si hagués explotat, una època que ha durat si fa no fa cent anys, i després prou.

Ressegueixes el llibre amb les mans, recorres les frases de la coberta posterior, de la solapa, frases genèriques, que no diuen gaire. Millor així, no hi ha un discurs que pretengui de sobreposar-se indiscretament al discurs que el llibre haurà de comunicar ell directament, al que hauràs d'esprémer tu del llibre, sigui poc o molt. En efecte, també aquests toms a l'entorn del llibre, el fet de llegir-hi al voltant abans de llegir-hi dins, formen part del plaer del llibre nou, però com tots els plaers preliminars té una cer-

ta durada pròpia si es vol que serveixi per empènyer cap al plaer més consistent de la consumació de l'acte, és a dir, de la lectura del llibre.

Bé, doncs, ara estàs disposat a abordar les primeres ratlles de la primera pàgina. Et prepares a reconèixer l'inconfusible accent de l'autor. No. No el reconeixes en absolut. Però, pensant-hi bé, qui ha dit mai que aquest autor tingui un accent inconfusible? Ben al contrari, se sap que és un autor que canvia molt d'un llibre a l'altre. I precisament en aquests canvis es reconeix que és ell. Aquest llibre, però, sembla que no tingui res a veure amb tot el que ha escrit amb anterioritat, almenys pel que tu recordes. És un desengany? Vejam. Potser al començament et trobes una mica desorientat, com quan et presenten una persona que pel nom identificaves amb una cara determinada i proves de fer coincidir les faccions que veus amb les que recordes, però no quadra. Malgrat tot prossegueixes i t'adones que el llibre es deixa llegir, independentment del que t'esperaves de l'autor, és el llibre en si que t'encurioseix i, ben mirat, t'estimes més que sigui així, trobar-te davant d'alguna cosa que encara no saps ben bé què és.